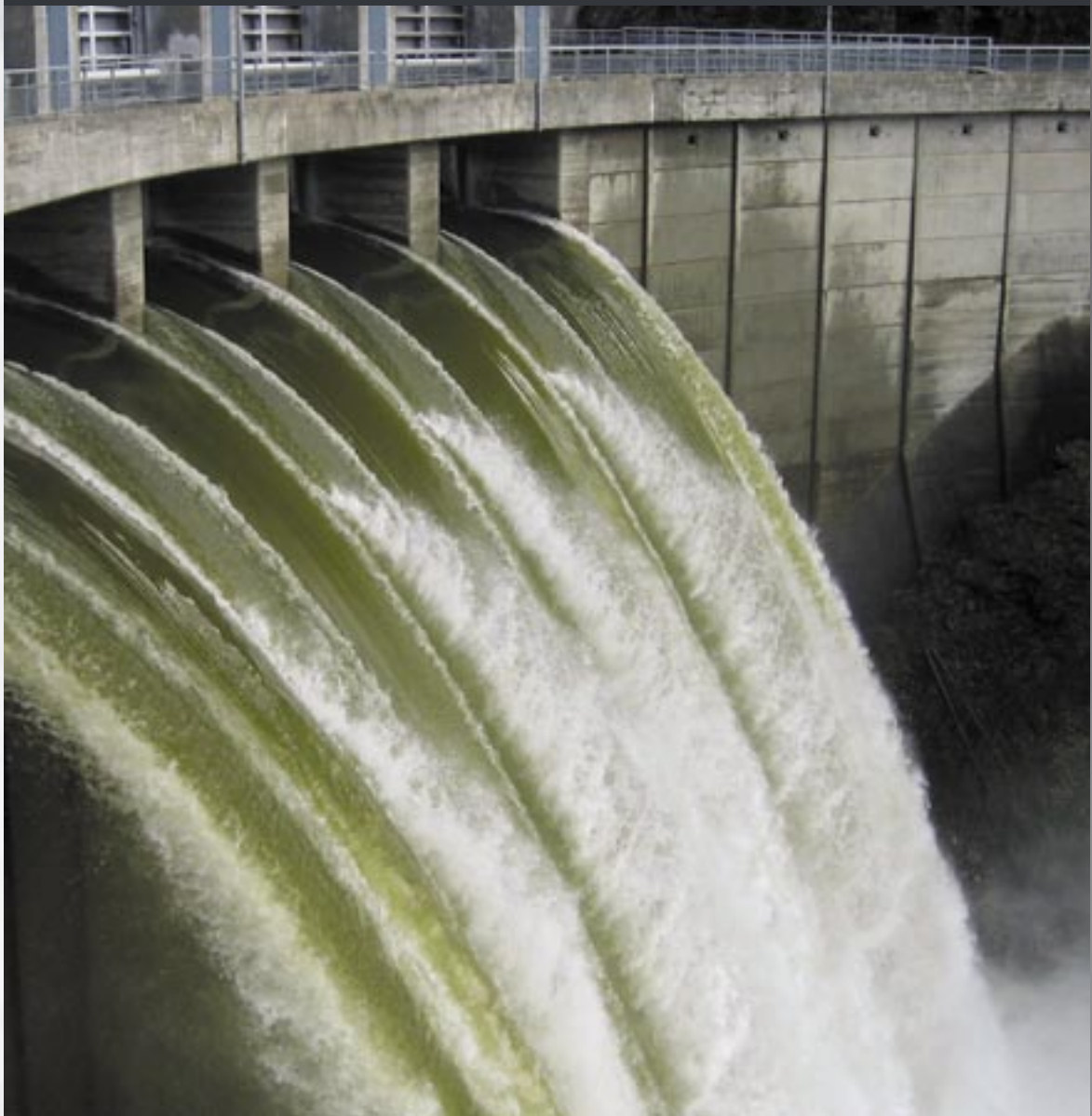




Regulering av Begnavassdraget i 100 år





Hva er FBR?

I Norge har vi i over 100 år produsert elektrisk energi i våre vannkraftverk.

“Drivstoffet” i kraftverkene er vann utnyttet i vannfall. Fra naturens hånd leveres imidlertid ikke vannet, verken i tid eller i mengde, på en slik måte slik at det kan utnyttes optimalt i kraftverkene. I sommerhalvåret da kraftbehovet er lavt, er det naturlige tilsiget av vann høyt, mens det motsatte forhold er tilfelle i vinterhalvåret. Dette skaper et behov for å mellomlagre vann i magasiner og jevne ut, eller regulere vannføringen. Det er heller ikke alltid slik at vannet best kan utnyttes til kraftproduksjon der det naturlig renner, da kan det være aktuelt å overføre vannet til kraftverk i et nabovassdrag,

Slike inngrep i vassdrag er reguleringer i henhold til Vassdragsreguleringsloven, og for å regulere må det foreligge en tillatelse eller såkalt konsesjon, etter denne

loven. Vassdragsreguleringsloven sier videre, at der det er flere vannfallseiere, skal konsesjon fortrinnsvis gis til en brukseierforening, eller reguleringsforening. Begrepene brukes om hverandre, men betydningen er den samme.

Foreningen til Bægnavassdragets Regulering (FBR) er en reguleringsforening etter bestemmelsene i Vassdragsreguleringsloven.

Reguleringsforeningene som organisasjonsform er knyttet til reguleringen av de store vassdragene på Øst- og Sørlandet, der flere av foreningene eksisterte allerede før de såkalte konsesjonslovene som ble innført på begynnelsen av 1900 tallet.

En reguleringsforening består av de medlemmer som kan nytte det regulerte vannet til kraftproduksjon i sine kraftverk. Gjennom foreningen er medlemmene

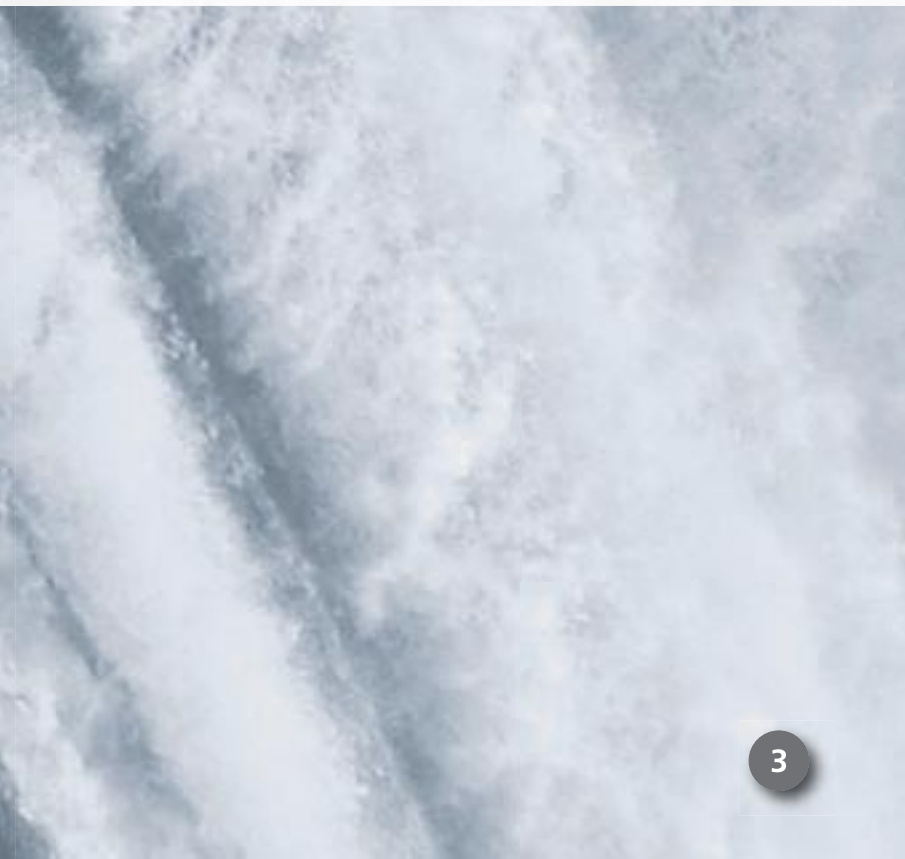


Forsiden:
Øverst: Fra Yddin .
Nederst: Bagndammen, flom 2007.

Kartet:
Begnavassdragets nedbørfelt, reguleringsanlegg og kraftverk.

sameiere i den enkelte regulering, f.eks. til en dam. Det enkelte medlems andeler beregnes i forhold til den nytte det har av den aktuelle reguleringen. Siden ytelsen i et vannkraftverk er proporsjonal med fallhøyde multiplisert ved vannføring, legges det til grunn i andelsberegningen hvor mye reguleringsinngrepet bidrar til å jevne ut vannføringen, og det enkelte kraftverks fallhøyde.

Reguleringsforeningens interne organisering er løst på ulike måter. Foreningen må ha et styre, og en daglig ledelse. Foreningen kan eventuelt ha en egen administrasjon, som i FBRs tilfelle, eller administreres av ett av medlemmene.



Dette er FBR

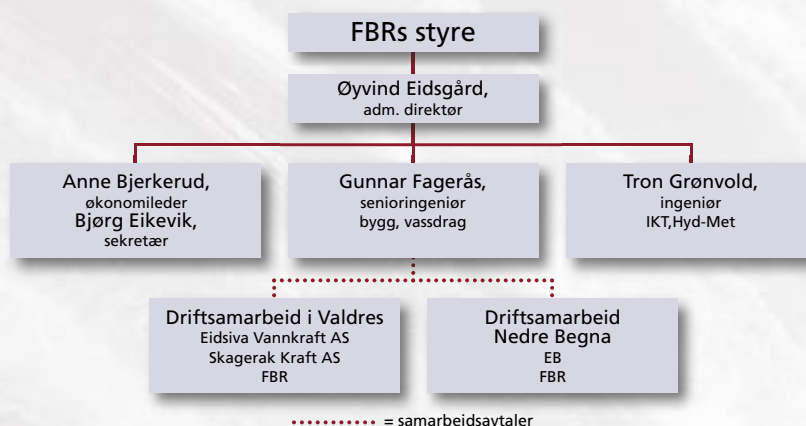
Foreningens formål er å forestå vassdragsreguleringer i Begna, og ivareta medlemmenes felles interesser med hensyn til bruken av vannet til energiproduksjon. FBRs medlemmer er kraftverk i Begna og Drammenselva som nytter vann som er innvunnet ved reguleringene i Begnas nedbørfelt.

FBR har i medhold av 26 konsesjoner etablert i alt 20 reguleringsmagasin og 4 vassdragsoverføringer i Begna-vassdraget. Magasinene har et samlet magasinivolum på 911 mill.m³, som utgjør ca. 32 % av det totale avløpet regnet ved Hønefoss.

Foreningen er organisert under et styre med 6 medlemmer. Styret i 2008 består av representanter fra de tre største kraftselskapene med utbygde vannfall (kraftverk) i vassdraget; Oppland Energi AS, Skagerak Kraft AS og Energiselskapet Buskerud AS (EB).

Den daglige ledelse forestås av administrasjonen lokalisert i Hønefoss, og operativ drift av reguleringsanlegg ivaretas av driftspersonell tilknyttet medlemsverkene. I Valdres skjer dette gjennom et samarbeid mellom Skagerak Kraft AS, FBR og Eidsiva Vannkraft AS, som drifter kraftverk og reguleringsanlegg under en felles operativ lokal ledelse.

FBRs organisering, med samarbeidsavtaler om drift



FBRs medlemmer i 2008

Medlemmer (Kraftverk)	Ytelse MW	Fallh. m	Prod. GWh/år	Eier	Andel i FBR	Sum
Ylja	64,7	687,00	150	Oppland Energi AS	16,24 %	38,87%
Kalvedalen	18,0	245,10	86	Oppland Energi AS	5,43 %	
Lomen	54,5	310,40	147	Oppland Energi AS	10,39 %	
Fossheimfoss	1,9	7,40	12	Oppland Energi AS	0,64 %	
Faslefoss	18,0	38,00	77	Oppland Energi AS	4,23 %	
Eid	9,6	12,50	53	Oppland Energi AS	1,94 %	
Åbjøra	92,0	442,00	501	Skagerak Kraft AS	23,62 %	34,60 %
Bagn 80%				Skagerak Kraft AS	10,98 %	
Bagn 20%	64,0	88,43	307	Storbrosfoss kraftanlegg DA	2,75 %	
Hensfoss	16,7	24,85	120	EB Kraftproduksjon AS	4,37 %	17,84 %
Begna	5,6	8,00	40	EB Kraftproduksjon AS	1,41 %	
Høfsfoss	28,5	27,15	160	EB Kraftproduksjon AS	4,77 %	
Døvikfoss	14,0	5,80	100	EB Kraftproduksjon AS	0,81 %	
Geithusfoss	12,0	9,70	84	EB Kraftproduksjon AS	1,35 %	
Gravfoss	49,1	20,00	211	EB Kraftproduksjon AS	2,80 %	
Embretsfoss 75%	27,5	16,60	216	EB Kraftproduksjon AS	1,75 %	
Embretsfoss 25%				Embretsfos Fabrikker AS	0,58 %	
Hønefoss	29,0	21,85	135	Ringeriks Kraft AS	3,84 %	3,84 %
Hellefoss	9,4	5,70	66	Hellefoss Kraft AS	0,79 %	0,79 %
Eidsfoss	4,2	49,90	22	Vang Energiverk KF	1,31 %	1,31 %
Kvitvella	Uten stemmerett i FBR			Valdres Energiverk AS	-	-
Skoltefoss	Uten stemmerett i FBR			Valdres Energiverk AS	-	-
						100,00 %

(Tabell 1).



FBRs reguleringer

Begnas nedbørfelt utgjør 4860 km² av Drammensvassdragets totale ca. 17 000 km².

Begna har sitt utspring på Filefjell. I hoveddalføret i Valdres danner elva flere store sjøer: Vangsmjøsa, Slidrefjord og Strandefjord, og får også tilførsel fra større sideelver fra Øystre Slidre i øst og fra Åbjøravassdraget i vest. Gjennom Begnadalen renner Begna videre til Sperillen

og ut gjennom Ådalen, før den nedstrøms Hønefossen sammen med Randselva, danner Storelva som løper ut i Tyrifjorden. Ved Hønefoss har Begna en gjennomsnittlig årsvannføring på ca. 90 m³/s.

Vann som er innvunnet ved FBRs reguleringer (tabell 2) utnyttes i 18 medlemsverk (tabell 1) med en samlet årsproduksjon på ca. 2,5 TWh.

Magasin	Vassdrag	Vannstander (m.o.h) HRV	LRV	Regulerings- høyde (m)	Magasinvolum (mill. m ³)
Rysntjern	Øystre Slidre	1430,57	1410,57	20,0	36,0
Olevatn	Øystre Slidre	1004,41	991,41	13,0	61,3
Sendebotntjern	Øystre Slidre	1190,80	1170,80	20,0	11,0
Fleinsendin	Øytre Slidre	952,71	947,21	5,5	10,6
Beito - Øyangen	Øystre Slidre	676,58	668,28	8,3	44,0
Volbufjord	Øystre Slidre	434,23	431,23	3,0	11,0
Ylja	Ylja	1211,20	1180,20	31,0	214,0
Utrovatn	Begna	971,20	965,70	5,5	11,0
Vangsmjøsa	Begna	465,70	462,70	3,0	54,2
Slidrefjord	Begna	366,21	362,71	3,5	38,1
Strandefjord	Begna	355,27	348,27	7,0	78,9
Helin	Åbjøra	867,83	865,83	2,0	18,6
Flyvatn	Åbjøra	859,40	853,90	5,5	57,5
Storevatn	Åbjøra	824,32	821,32	3,0	13,3
Tisleifjord	Åbjøra	820,57	809,07	11,5	123,3
Bløytjern	Åbjøra	748,97	745,97	3,0	8,1
Aurdalsfjord	Begna	306,99	303,24	3,8	11,4
Bjonevatn	Begna	228,77	226,27	2,5	5,2
Sperillen	Begna	150,25	147,95	2,3	86,8
Samsjøen	Begna	213,07	207,07	6,0	17,1
SUM					911,4

(Tabell 2). HRV= Høyeste regulerte vannstand LRV= Laveste regulerte vannstand

Overføringer til kraftverk

Mugna	Kalvedalen
Leineåni	Ylja
Lomens overføring	Lomen
Rysna	Kalvedalen

FBR i 100 år

1886-1908.

Sperillens Regulering

Den første industrielle utnyttelsen av Begnavassdraget til kraftproduksjon er knyttet til treforedlingsbedriftene i vassdraget. Treforedlingen er svært kraftkrevende, og nærhet til vassdraget for fløtning og som kraftkilde, var avgjørende for beliggenheten for sagbrukene, og seinere tresliperiene og papirfabrikkene. Det var tresliperiene – brukene, som skulle bli pådriverne for reguleringen.

Fra Hen til Hønefoss har Begna et fall på 80 m fordelt på fire fosser; Hensfoss, Svinefoss, Hofsfoss og Hønefoss. Det var her at det fra 1870-årene ble anlagt en rekke tresliperier: Hofsfoss, Føllum, Heen, Hønefoss, Aadalen, Hofs Brug og Bægna. Stor variasjonen i vannføringen medførte imidlertid svært usikker drift for sliperiene, og i 1886 ble det nedsatt en komité som skulle forberede regulering av Sperillen, som var det magasin som lå nærmest.

I 1888 ble brukseierne, Kanalvesenet, og jernbanen, som drev dampskiptrafikk på Begna og Sperillen, enige om å be Regjeringen framlegge for Stortinget og søke tilskudd for bygging av en dam ved utløpet av Sperillen. Søknaden ble sendt i 1890, men først i 1903 bevilget Stortinget midler. Staten skulle dekke 1/4 og brukene 3/4 av kostnadene. Dammen bygget i årene 1903-1905.

Foreningen til Bægnavassdragets Regulerings stiftelse regnes å ha skjedd på et møte i Hønefoss den 19. juni 1908.

*Øverst: Sperillen, gammel dam, tømmerfløtning ca. 1950.
Nederst: Sperillen, ny dam under bygging, 1963.*





Brukene nedstrøms Tyrifjorden var nå også kommet med. Bortsett fra statstilskuddet, kom 96 % av innskuddskapitalen fra de privateide brukene. Kun Gravfos kraftverk som var i driftsatt i 1903, var i offentlig eie, ved Drammen kommune.

I starten var det FBRs juridiske rådgiver som var foreningens sekretær, og tok seg av den daglige administrasjon. Foreningens styreformenn var alle tilknyttet brukene ved Hønefoss. Foreningens første damvokter var ved Sperillen i 1908. Etter hvert ble det også tilsatt damvoktere i Valdres. Damvokteren bodde gjerne ved dammen, og hadde regulering og observasjoner som arbeid ved siden av gårdsbruk eller annet arbeid.

**1905-1930.
De første Valdresreguleringene.
Faslefoss**

I 1905 satte Drammenselvans Brugseierforening ned en komité som skulle undersøke mulige reguleringer i Randsfjord- og Begnavassdraget. Begna har fra naturens hånd en rekke større sjøer, som ved relativt rimelige omkostninger kunne reguleres. I 1908 forelå en utredning for regulering av Vangsmjøsa, Slidrefjord, Øyangen i Øystre Slidre og Strandefjord.

Man kom til å konsentrere seg om Øyangen og Strandefjord. I 1912 ble det sendt søknad om regulering. Tillatelser ble gitt i 1916. For å sikre fløtningsvann i vassdraget, bestemte man seg for også å søke om regulering av Volbufjord, nedstrøms Øyangen. Reguleringstillatelse for Volbufjord forelå i 1917. Alle konsesjonene ble meddelt for 60 år. I tillegg til brukene nedenfor Sperillen, deltok nå også Storbrotfoss Træsliberi ved Bagn, bygget i 1909.

I 1921 sto reguleringsanleggene ferdige. Ved Strandefjord ble det anlagt en nåledam og en tappetunnel ved Faslebrua. FBR kom til enighet med Veivesenet om utdyping av løpet under Ulnes bru, og forskuttering av kostnader til ny bru. Ved Volbufjord var det bygget en lavere nåledam, og ved Øyangen en betongdam.

På dette tidspunkt var utbygging av lokal elektrisitetsforsyning godt i gang. I 1918 var Hønefoss Brug solgt til kommunene Hønefoss og Norderhov, og i

Hønefossen var en ny og større kraftstasjon ferdig i 1920. Flere småkraftverk var bygget i Valdres.

I Valdres lå også store kraftkilder urørt, hvorav Åbjøra var den klart største. Alt fra 1917 hadde det private interessentselskapet I/S Aabjøra, som hadde ervervet fallrettighetene, bygget et lite kraftverk. Drammen kommune hadde håndgivelse fra I/S Aabjøra på fallrettighetene i Åbjøra, men konsesjon ble stoppet av staten, som ville bruke forkjøpsretten.

I Faslefossene var fallrettighetene i 1918 overdratt fra Nord-Aurdal kommune til Faslefoss kommunale kraftselskap. Selskapet påbegynte en kraftverkstunnel, men prosjektet ble skrinlagt da man ikke fikk konsesjon. I 1925 overtok Staten fallrettigheter, anlegg og andeler i reguleringsanlegget. Fra 1931 leide Staten ut rettighetene til AS Faslefoss Elektrisitetsverk, som bygget tre kraftstasjoner i Faslefossene.



Øyangdammen ved Beito, 2007.

1930-1948.

**Nye planer. Midlertidige reguleringer.
Ylja I-II. Krigsår.**

I 1937 nedsatte FBR igjen en reguleringskomité. I mars 1940 forelå dens innstilling der det ble anbefalt å søke konsesjon for regulering av Slidrefjord, Helin og Tisleifjord. Vinteren 1939-1940 var det stor økning i elektrisitetsforbruket. Myndighetene var bekymret for kraftkrise, og forespurte regulantene om det var mulig å iverksette midlertidige reguleringer på kort varsel.

Ved krigsutbruddet i 1940 var FBR derfor i gang med å vurdere en rekke nye reguleringer, både permanente og midlertidige. Allerede i juni 1940 bestemte man seg for å søke om tilleggsregulering av Sperillen, Strandefjord og Øyangen, midlertidige reguleringer i Slidrefjord og Vangsmjøsa, Helin i Åbjøra, samt flere vatn i Vassfaret. Administrasjonsrådet, som på dette tidspunkt var sivil myndighet i det okkuperte Norge, ga tillatelse. FBR fant imidlertid vilkårene for vanskelige, og trakk søknaden.

Det nevnes at FBR også vurderte overføring av vann fra Tyin til Begna. Tanken var å kjøpe "ledig" vann fra Tyin når det var "vårknipe" i Begna. I 1942, da Tyin var i tysk eie, kom det forespørsel om å overføre Bjørdøla i Begna til Tyin. Ingen av disse planene ble det noe av.

I 1940 utgjorde treforedlingsbedriftene ca. 3/4, og elektrisitetsverkene ca. 1/4 av FBRs medlemmer. Under okkupasjonen var treforedlingen utestengt fra de viktigste eksportmarkedene. Sammen med liten tilgang på tømmer og vanskelige vannforhold førte dette til innskrenket drift ved brukene. For elektrisitetsverkene var situasjonen også vanskelig.

For å avhjelpe vannsituasjonen, ble det i 1941 begynt forhandlinger mellom FBR og elvekassene i Vassfaret om bruk av fløtningsdammene. Avtaler som ble inngått i 1942, innebar at FBR fikk nytte magasinene i den tid av

året da fløtningen ikke benyttet dem. Slike avtaler har blitt reforhandlet flere ganger opp gjennom årene, helt fram til i dag.

Tyskerne hadde egne store planer for utnyttelse av vannkraften i Norge. I 1942 tilbød de statsstøtte og rask behandling til iverksettelse av FBRs planer fra 1940. Imidlertid var kostnadssiden uforutsigbar. Blant annet måtte det på grunn av krigen forventes lang byggetid, vanskelig materialtilgang og høye priser.

FBR vedtok å søke om tilleggsregulering av Strandefjord og Øyangen, og om regulering av Vangsmjøsa, Slidrefjord, Helin og Tisleifjord. Tillatelse til tilleggsregulering av Strandefjord og Øyangen ble meddelt i 1943, og til ytterligere regulering av Øyangen i 1944. Etter krigen, i 1946, ble tillatelsene gitt under okkupasjonen, stadfestet.

I Yljavassdraget hadde Vang kommune betydelige fallrettigheter. I 1937 begynte planlegging, og kommunen ble innvilget statstilskudd til bygging. I 1942 stod kraftverket ved Yljas utløp i Begna ferdig. Stasjonen hadde ikke noe reguleringsmagasin, og behovet var åpenbart. Vang kommune ble meddelt konsesjon til regulering av Steinbusjøen og Øyangen (Ylja I) i 1942.

Ylja I regulering var av betydning for FBR, og i 1946 ble inngått avtale om FBRs deltakelse. Man ble også enige om at Vang kommune skulle søke om tilleggsregulering (Ylja II). Arbeidet kom i gang i 1946, og Ylja I ble tatt i bruk vinteren 1947/48. Den utvidete konsesjonen forelå i 1948, og Ylja II var ferdig i 1952. Ylja I og II omfattet dam og tappeluke ved Øyangsoset og senkningskanaler i Øyangen og mellom Steinbusjøen og Øyangen.

*Strandefjord, gammel dam.
Setting av nåledam 1978.*



1946-1965.

Åbjørautbyggingen.

Egen administrasjon. Bagn. Fløtning. Settefisk.

I 1946 ble Vestfold Kraftselskap (VK) tilbudt IS Åbjøras fallrettigheter i Åbjøra og Bagnfallene ned til Storbrossfoss. VK kjøpte rettighetene og den lille kraftstasjonen i Åbjøra. I 1947 inngikk VK og Skiensfjordens Kommunale Kraftselskap (SKK) et samarbeid om utbygging i Valdres og i Telemark, som bl.a. omfattet en 50/50 deling av eierskapet til Åbjøra kraftverk.

Tillatelser til de første reguleringene i Åbjøra ble meddelt FBR i 1949 og omfattet Storevatn, Tisleifjord og Ølsjøen/Bløytjern, og Helin. Disse anleggene stod ferdig i 1951. For Flyvatn (Storfjorden) ble midlertidig regulering gjennomført i 1949/50, men tillatelse til permanent regulering ble gitt i 1957. I 1959 ble det gitt tillatelse til tilleggsregulering av Tisleifjorden.

Det første Åbjøra kraftverk hadde en installasjon på 78 MW. Da den gamle kraftstasjonen etter 50 år ble vurdert som utslitt, bestemte man seg for å bygge en ny ved siden av den gamle. Den nye kraftstasjonen med ytelse 100 MW stod ferdig i 2003.



Fram til 1948 var FBRs administrasjon blitt ivaretatt av Follum. Åbjørautbyggingen foranlediget imidlertid at administrasjonen måtte styrkes, og FBR fikk sin egen administrasjon på heltid. De store reguleringsprosjektene ble ledet av byggekomiteer oppnevnt av FBRs styre.

Reguleringen av Åbjøra medførte reduksjon i vårflomvannføringen som ble brukt under tømmerfløtningen i Begna fra Aurdalsfjord. Fløtningen hadde rett til at FBR avga nødvendig fløtningsvann. I 1949 ble det inngått en avtale mellom FBR på den ene side og Begna Elvs Fellesfløtningsforening og Valdres Fellesfløtningsforening på den annen, som innebar at FBR tok over ansvaret for fløtningen og disponeringen av vannet. Ordningen ble erstattet av en ny avtale i 1970, selv om fløtningen da var opphørt. Denne avtalen ble sagt opp av FBR i 2000.

I Åbjørakonsesjonene ble det også stilt vilkår om utsetting av fisk. De første leveranser av settefisk kom fra et mindre settefiskanlegg ved Dal. I 1955 framkom det ønske blant regulantene om et felles settefiskanlegg på Østlandet, og AL Settefisk sitt anlegg på Reinsvoll ble etablert i 1958. FBR er medeier i AL Settefisk, og har foretatt utsetting av fisk herfra helt fram til i 2008. Etter myndighetenes innføring av kultiveringssoner, vil leveransene heretter i første omgang skje fra Fjellstyrene i Opplands settefiskanlegg på Torpa.

Vestre Bjonevatn og Samsjøen er to skogsvatn på Ringerike. Begge vatna, som fra gammelt av er fløtningsmagasin, ble i 1958 tillatt regulert. Samsjøen er et langt større magasin enn Bjonevatn, og tappes til Begna nedstrøms Sperillen. I 1958 ble det også gitt tillatelse til å regulere Otrøvatn på Filefjell. Disse tre mindre anleggene ble bygget årene i 1959-62. I samme tidsrom ble det besluttet å bygge om Sperillen-dammen, og en ny dam ble bygget i 1961-64.

Med kjøpet av Åbjøralfallene fulgte også 80 % av Bagnfallene. De resterende 20 % var eid av Storbrossfoss Kraftanlegg. Alt i 1953 forelå detaljerte kraftverksplaner, og i 1960 bestemte VK og SKK seg for utbygging. I Bagn kraftverk ble fordelingen 40 % / 40 % på VK og SKK og

20 % på Storbrosfoss kraftanlegg. I 1958 fikk FBR tillatelse til å regulere Aurdalsfjorden, og i forbindelse med bygging av Bagn kraftverk ble det bygget en stor regulerings- og inntaksdam ved Klossbøle. I 1963 ble Bagn kraftverk satt i drift.

Strømrasjoneringen i de første åra etter krigen gjorde at man tok opp igjen planene om midlertidige reguleringer. Vangsmjøsa og Slidrefjord ble tillatt midlertidig senket ved kanaliseringer vinteren 1947/48. Reguleringene ble gjentatt i 1956/57 og 1959/60. Konesjon for permanent regulering ble gitt 1961, og dammene stod ferdige i 1963.

Alt i 1941 hadde FBR gjort undersøkelser om regulering av Olevatn i Rauddøla i Øystre Slidrevassdraget. I 1950 ble det gitt tillatelse til regulering av Olevatn og Fleinsendin, og i 1954 sto anleggene ferdige. I 1960 ble det også gitt tillatelse til å regulere Rysntjern i Vang.

Mange av de største kraftkildene i Oppland ble bygget ut i åra etter rett etter krigen. En forholdsvis mindre andel av disse var eiet av Oppland fylke og kommunene. I 1962 ble Opplands fylkes energiverk (OFE, seinere OE) dannet, med siktemål å få i gang kraftutbygging i fylkeskommunal og kommunal regi. I denne forbindelse var Rauddøla og Ylja i Begna aktuelle. I 1963 søkte OFE medlemskap i FBR, med tanke på samarbeid om utbyggingene. OFEs satsing i Begnavassdraget skulle med tiden gjøre selskapet til største deltaker i FBR.

Side 10 ovenfra:

Ylja, dammen ved Øyangsøset, 1950.

Vangsmjøsa, dam 2007.

Olevatn, dammen etter ombygging, 2005.

Sie 11 ovenfra:

Storevatn, senkningskanal og lukehus, 1950.

Tisleifjord, dammen under bygging, 1950.

Tisleifjord, kanalisering, 1959.



1965-1985.

**Kalvedalen, Ylja III, Faslefoss, Lomen.
Fornyelse av konsesjoner.**

I tilknytning til OFEs Kalvedalen kraftverk i Rauddøla, ble FBR gitt tillatelse til ytterligere reguleringer, herunder overføring av Ryssna og Mugna til Kalvedalen kraftverk, samt å regulere Sendebotntjern. Kraftverket og de nye reguleringene stod ferdige i 1967.

Håndgivelsen av Vang kommunes fallrettigheter til OFE omfattet foruten Rauddøla også fall i Yljavassdragene. OFE startet planlegging av et nytt stort Ylja kraftverk i 1966, omfattende både eksisterende, og ny utvidet regulering av Steinbusjøen og Øyangen, og overføringer fra sidevassdragene Leineåni og Bøania. I 1970 ble reguleringskonsesjon meddelt FBR (Ylja III). Bygging av Ylja kraftverk og overføringene startet i 1971, og i 1973 ble anlegget satt idrift.

Med Ylja III-reguleringen ble det nødvendig med en ny ordning mellom Foreningen til Yljavassdragets Regulering og FBR. I 1971 ble Vang kommunes tillatelser i Ylja I og II overført til FBR, og året etter ble Foreningen til Yljavassdragets Regulering nedlagt.

I 1976 ville konsesjonen til AS Faslefoss løpe ut. Valdreskommunene var i denne forbindelse interessert i et utbyggingssamarbeid med OFE. Etter forhandlinger fikk kommunene en andel på 25 % av kraften fra Faslefoss. I 1980 fikk OFE konsesjon til å bygge ut Faslefossene i ett fall mellom Strandefjord og Fløafjorden.

I 1976 løp også reguleringskonsesjonene for Strandefjord, Volbufjord og (Beito-) Øyangen ut. Det ble søkt om ny konsesjon, som forelå i 1981. I vilkåra ble bl.a.

fastsatt et næringsfond til kommunene på 8 mill. kr, og minstevannføringskrav. Samtidig ble det arbeidet med å erstatte den gamle Strandefjorddammen. En lukedam ble begynt i 1982 og sto ferdig i året etter.

Konsesjon for bygging av Lomen kraftverk og overføringen av vann fra Øystre Slidre til Vestre Slidre ble sendt av OFE og FBR i 1973. Det var stor motstand mot overføringen i Øystre Slidre. Etter langvarig behandling ble konsesjon til Lomen-overføringen meddelt i 1981. Et viktig vilkår var at det skulle bygges terskler i Øystre Slidre-vassdraget, der det i alt ble anlagt 17 terskler fra Øyangen til Strandefjord.

Etter Åbjøra og Bagn-utbyggingene, etablerte FBR fra midten av 1960 åra en vedlikeholdsavdeling på Leira med faste ansatte, i tillegg til deltidsarbeidende damvoktere og observatører. Administrasjonen i Hønefoss og vedlikeholdsavdelingen på Leira ble etter hvert utvidet, og på begynnelsen av 1980-tallet hadde FBR 15-16 fast ansatte, og 10-15 deltidsansatte. Kraftverkspersonellet tok også mer av damvokteroppgavene, og observatørene gikk ut etter som automatisk innsamling av data ble innført.





Fra venstre:
Strandefjord, montering av spill for tappeluker, 1958.
Strandefjord, damluke, 2006.



1990-2008.

Ny energilov, nye eierkonstellasjoner, samarbeidsløsninger.

Energiloven fra 1991 ga støtet til en rekke omorganiseringer i kraftbransjen. Gjennom medlemmenes omorganiseringer, fusjoner og eierskifter ble reguleringsforeningene berørt, også FBR.

I 2001 fusjonerte VK og SKK og dannet Skagerak Energi AS. Samtidig kom Statkraft inn i selskapet med 66,6 %. Det er datterselskapet Skagerak Kraft AS som er deltaker i FBR. Samme år kjøpte E-CO Vannkraft seg inn i Oppland Energi AS (OE) med 61,35 %. I 2006 overførte OE ansatte og operativ virksomhet til Eidsiva Vannkraft AS som eier 38,65 % i OE.

I 2002 kjøpte Øvre Eiker Energi AS, sammen med Modum kraftproduksjon og Buskerud Kraftproduksjon AS (BKP, seinere EB Kraftproduksjon AS), Hellefoss kraft AS. Samme år kjøpte BKP kraftverkene til Norske Skog AS. Med dette var treforedlingen og de private eierinteressene, som i sin tid var pådrivere for reguleringen av Begna, ute av FBR.

I FBR ble operativ drift omorganisert i 2005 da de ansatte i Valdres ble overført til Vannkraft Øst, seinere Eidsiva Vannkraft AS. Samtidig ble det inngått samarbeidsavtaler om felles organisering av vedlikehold og drift av FBRs, Skagerak Kraft AS', og Oppland Energi AS' reguleringsanlegg og kraftverk Valdres. Operativ drift av FBRs anlegg på Ringerike ivaretas av EB Kraftproduksjon AS. I 2008 har FBR fem fast ansatte. Driftsoperative tjenester kjøpes av eier- og driftselskapene, og utgjør ca. fem årsverk.

Sluttord

Denne historien om FBR er skrevet med bred penn, og mange detaljer er utelatt. Historien om FBR er beretningen om utnyttelsen av vannkraften i et norsk vassdrag. I et større perspektiv er den også en liten del av historien om vårt samfunns utvikling og omveltning de siste hundre år.



FBRs oppgaver

FBRs primære oppgaver er å oppfylle vilkår og pålegg gitt av myndighetene i medhold av reguleringskONSEJSIONENE, og ivareta eiernes av fellesinteresser med hensyn til bruken av reguleringene og vanddisponeringen.

Vassdragsregulering og tilknyttet virksomhet er underlagt omfattende offentlig kontroll. De viktigste myndigheter som FBR må forholde seg til er Norges vassdrags- og energidirektorat, Direktoratet for naturforvaltning, Fylkesmennene og kommunene. En viktig del av FBRs ansvarsområde er å utøve internkontroll og beredskap for virksomheten.

FBR legger vekt på at det skal være et utstrakt samarbeid med medlemmene og deres organisasjoner, for å utnytte ressursene optimalt.

Mellom FBR og FBRs medlemmer er det imidlertid en klar ansvarsfordeling. FBR ivaretar vassdragsreguleringene, og medlemmene ivaretar kraftproduksjonen, i sine respektive kraftverk. FBRs bidrag til medlemmenes verdi-

skapning framkommer ikke i foreningens regnskaper, men er innbakt i medlemmes økonomiske resultater.

Kostnadene til FBRs drift og investeringer dekkes gjennom innkalling fra medlemmene, fordelt etter eierandelen. I 2008 har FBR et driftsbudsjett på ca. 26 mill.kr.

Vassdragsreguleringene omfatter et vidt spekter av oppgaver; ivaretagelse av konsesjonsvilkår og miljøpålegg, feltkontroller og målinger, drift og vedlikehold av reguleringsanlegg, målestasjoner og hjelpeanlegg, planlegging, nybygging og reinvesteringer osv. Vassdragsdriften omfatter overvåkning og beslutningsstøtte for produksjonsplanlegging, kontroll av at konsesjonskrav og andre vilkår overholdes, og fysisk manøvrering av reguleringsanleggene.

Under normale forhold er FBRs rolle i forhold til medlemmenes produksjonsplanlegging og vanddisponering å være rådgiver og å overvåke at konsesjonsvilkår, interne avtaler, skjønnsforutsetninger, tredjeparts forhold og

lignende overholdes. I tillegg er FBR leverandør av en mengde hydrologiske og meteorologiske data som er et viktig beslutningsgrunnlag for medlemmenes disponering av vannet til kraftproduksjon. De fleste av disse dataene overføres også til NVE for det offentlige kontroll og innsyn, flomvarsling og statistikk.

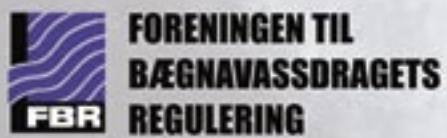
Under unormale forhold som flom, ekstrem tørke, isgang, krisesituasjoner og når manøvreringsreglement fravikes, griper FBR aktivt inn i, og styrer tappeprosessen.

FBR eier og driver et stort antall anlegg i Begnas nedbørfelt; de 20 reguleringsanleggene med hjelpeanlegg er spredt over et stort geografisk område fra Ringerike i sør til Filefjell i nord; og omfatter 25 dammer av varierende størrelse og klasser, 57 luker, åtte bekkeinntak, ca. 20 terskler. FBR har 36 automatiske målestasjoner for hydrologiske og meteorologiske data i nedbørfeltet, og det foretas også en rekke manuelle målinger, blant annet snømålinger i 50 punkter.

Utsetting av fisk i reguleringsmagasin er et konsesjonsvilkår knyttet til mange av reguleringene, i 2008 setter FBR ut ca. 37 000 ørret, hovedsakelig to-årig fisk, i ni av reguleringsmagasinene.

I tillegg til å administrere reguleringene, kommer økonomisk oppfølging og regnskapsføring for hver regulering. FBR utbetaler årlige erstatninger tilkjent grunneiere etter rettslige skjønn i forbindelse med reguleringene. Ved inngangen til 2008 har FBR i alt ca. 1500 erstatninger. FBR arbeider med å løse inn erstatninger under lovens minstebeløp, og i 2007 ble 272 slike erstatninger innløst.





Postboks 23, 3502 HØNEFOSS
31 01 34 80
post@fbr.bu.no
www.begna.no